

Til
Kommunal- og forvaltningskomiteen
Stortinget

Oslo, 6. mars 2017

Spires innspill til Meld. St. 18 (2016-2017)

Spire takker for muligheten til å gi innspill til regjeringens stortingsmelding om bærekraftige byer og sterke distrikter. En stadig økende urbanisering medfører mange utfordringer i byene. Rett over halvparten av jordens befolkning bor i dag i urbane områder, og det er forventet at dette tallet vil være ca. 70 prosent i 2050. Aktivitetene som foregår i byer står for langt over halvparten av globale klimagassutslipp, og forbruker ca. 60 prosent av all energi som produseres. Det er i byene mange av de store og avgjørende utfordringene for å oppnå FNs bærekraftsmål ligger og alle 17 målene påvirkes av utviklingene i byene. Derfor er det viktig med en helhetlig og demokratisk utvikling i byene.

Konkrete innspill til meldingen

1. Medvirkning i areal- og planarbeid

Det er viktig at byutvikling og arealplanlegging er mangfoldig og inkluderende. Alle innbyggere – uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, alder, nasjonalitet, etnisitet, religion og livssyn – må kunne ta del i utviklingen av sine byer. Myndighetene må inkludere, legge til rette for og ta lokalt engasjement og grasrotdemokrati på alvor.

Det er mange gode ambisjoner i stortingsmeldingen, men Spire savner at disse bygges opp med flere aktive tiltak. I meldingen skriver regjeringen blant annet at gode medvirkningsprosesser er avhengig at kommunen og andre som utarbeider planer legger til rette for medvirkning. Likevel presenteres det ingen konkrete tiltak til hvordan dette kan gjøres i praksis.

Når nasjonale, regionale og spesielt lokale arealplaner utarbeides, er det ofte kun fire grupper som er involvert. Disse er forslagstillere, fagfolk, politikere og ressurssterke privatpersoner. Andre grupper glimrer med sitt fravær. Dette kommer ofte av at disse mangler informasjon om selve arbeidet, men også om hvordan man kan påvirke og komme med innspill. Det kommer også av at terskelen er høy for mennesker som aldri har deltatt i slike prosesser før; møtet med byråkratiet og fagterminologi kan virke skremmende.

Medvirkning i arealplanlegging er lovfestet i plan- og bygningsloven, og det finnes veiledere og statlig retningslinjer som omtaler dette. Likevel er ikke dette nok. Arealplaner som har stor innvirkning på berørte parter rekker ofte å komme så langt i prosessen før de blir «oppdaget» at det ofte er for seint å påvirke eller komme med innspill.

For å styrke den demokratiske medvirkningen i arealprosessen foreslår Spire at regjeringen må få på plass en forskrift om medvirkning i arealplanlegging som stiller krav både til forslagstillere og myndigheter. Spire vil også minne om at barn og unges representanter bør være dem selv og ikke voksne folk. Barn og unge bør derimot få faglig veiledning og oppfølging av kommunale myndigheter for at deres deltakelse skal kunne sikres på en tilfredsstillende måte.

2. New Urban Agenda

I oktober 2016 ble Habitat III-konferansen avholdt i Quito, Ecuador. Dette er den tredje konferansen i sin rekke. Konferansen blir avholdt hvert 20. år av UN-Habitat, som er FNs bosettingsprogram. Målet for konferansen var å vedta en ny global handlingsplan, New Urban Agenda (NUA), som setter søkelys på dagens og morgendagens utfordringer knyttet til urbane områder og urbanisering. NUA er et rammeverk som lister opp de viktigste målene som verdens nasjoner må oppnå for å oppfylle FNs bærekraftsmål, med særlig vekt på å bekjempe fattigdom, ulikhet, urettferdighet og klimaendringer i byer.

Norge deltok på konferansen med representanter fra både UD og KMD, og var med å vedtok planen. Likevel nevnes ikke NUA med ett ord i stortingsmeldingen. Denne handlingsplanen må implementeres for å tilrettelegge for bærekraftig byutvikling og oppnå FNs bærekraftsmål, både i Norge og andre land. Det er viktig at Norge viser engasjement og tar dette arbeidet alvorlig. Det må settes et eksempel for global etterfølgelse. Spire vil derfor foreslå at regjeringen legger en helhetlig plan for hvordan NUA skal implementeres i Norge.

3. Bolig for alle

Den økende urbaniseringen medfører et press på boligmarkedet i de store norske byene. Samtidig klarer man ikke å bygge nok boliger til å dekke etterspørselen. Gentrifisering og private utbyggingsprosjekter medfører ofte at sammensetningen av befolkningen i disse områdene er øvre middelklasse og oppover. Mange områder blir klassesdelt og man mister det gode mangfoldet som representerer Norge. Vi ser også at ressursvake menneskene ender opp med å flytte fra sin tidligere boliger etter områdesatsinger på grunn av økte boligutgifter.

Regjeringens tiltak i stortingsmeldingen for å få et mer balansert boligmarked er få. De foreslåtte forenklingene i plan- og bygningsloven er ikke nødvendigvis med på få ned saksbehandlingstiden, slik at man behandle boligprosjekter raskere. Når man ikke trenger å søke om enkle tiltak vil man kunne oppleve at det blir flere klagesaker som følge av at tiltakshaver ikke klarer å orientere seg riktig i forhold til hva og hvor han kan gjøre noe. I tillegg har man mange uregulerte områder i distriktene som likevel må søke. Videre skriver regjeringen at halvparten av de minste leilighetene ikke lenger trenger å oppfylle tilgjengelighetskravene. Dette mener OBOS kan redusere kostnader med flere hundre tusen per bolig. Det er grunn til å tro at dette anslaget er usannsynlig høyt, og det gjøres ikke rede for hvordan man vil sørge for at denne gevinsten ikke kun tilfaller utbygger. I tillegg nevnes det at fritidsboliger under 70 kvm er fritatt fra energikravene. Dette er ikke et tiltak som bidrar til å balansere boligmarkedet, da dette kun påvirker dem som allerede har så sterk økonomi at de kan kjøpe seg en sekundærbolig.

Gode tiltak som økt skatt på sekundærbolig og færre krav for ombygging av eldre hus fremlegges, og det er gode tiltak. Vi trenger imidlertid flere tiltak som medfører rimeligere boliger og legger til rette for en mer variert sammensetning av befolkningen. Det må stilles krav til utbyggingsprosjekter som sørger for å ivareta dette. Byen skal være for alle, uavhengig av deres sosioøkonomiske status.

4. Urbant landbruk

Matproduksjon har i stor grad blitt flyttet ut av verdens byer og flere steder ser man utfordringer knyttet til matsikkerhet og kunnskap om helse og matproduksjon. Spire mener at

lokal matproduksjon i form av urbant landbruk burde være en integrert del av byplanlegging og byutvikling. Urbant landbruk kan danne en arena for byenes befolkning hvor man gir grunnlag for menneskemøter, kunnskapsutveksling, integrering og entreprenørskap. Man gir også grunnlag for bevissthet om forholdet mellom mennesker og natur, og økt forståelse for menneskelig påvirkning på naturen. Offentlige og private utviklingsinteresser og dårlig forvaltningen av byens arealer utfordrer urbant landbruk i dagens byer. For å fremme urbant landbruk kreves tilstrekkelig tilrettelegging fra myndighetene, informasjonsarbeid og kartlegging og videreutvikling av aktuelle tomteareal. Slik kan man sørge for gode vilkår for urbant landbruk som kan bidra til at både dagens og morgendagens byer blir både grønnere og mer menneskevennlige.

Spires innspill oppsummert:

- Regjeringen må utarbeide en forskrift om medvirkning i arealplanlegging som stiller krav til at utbyggere og politikere må aktivt tilrettelegge for medvirkning.
- Det må drives aktivt informasjonsarbeid om medvirkning rettet til barn og unge. Dette vil gjøre terskelen for å delta i planprosesser lavere og være med å legge grunnlaget for et varig samfunnsengasjement.
- New Urban Agenda må på dagsorden og bør omtales i stortingsmeldingen. Videre må det lages en helhetlig plan for implementeringen.
- Det må stilles krav til at utbyggingsprosjekter må bygge boliger av anstendig kvalitet til rimelige kostnader, slik at man kan få mangfoldige og inkluderende byer og distrikter.
- Politikere og myndigheter må arbeide aktivt for å bevare og videreutvikle eksisterende landbruksareal og arealer brukt til urbant landbruk
- Det må utvikles planer og strategier for hvordan byens myndigheter skal bidra til å utvikle og videreutvikle urbant landbruk i norske byer
- Det må gis økt støtte til organisasjoner og grupper som jobber med utvikling av og informasjon om urbant landbruk

Spire ønsker komiteen lykke til med behandlingen av meldingen.

På vegne av Spire,
Vennlig hilsen

Joakim Gitlestad, koordinator for Spires byutvalg